

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра теорії та історії соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Соціологічні теорії міста та урбанізації
для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2024/2025
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Євгенія МОРОЗ

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2024

Розробник: Євгенія МОРОЗ, к.с.н., асистент кафедри теорії та історії соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри теорії та історії соціології

Володимир СУДАКОВ

Протокол № 17 від « 30 » 08 2024 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол № 7 від « 31 » серпня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. **Мета дисципліни** – з опорою на першоджерела та результати соціологічних досліджень формування у студентів комплексу знань, пов'язаних з науковим розумінням витоків та змісту концептуальних стратегій соціологічного осмислення урбанізаційних процесів як важливого елементу розвитку суспільств на сучасному етапі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати базові методи аналізу соціологічної інформації*
2. *Знати теоретичні основи класичних соціологічних теорій*
3. *Вміти працювати з науковою літературою та першоджерелами*

3. **Анотація навчальної дисципліни:** Дисципліна спрямована на формування професійних навичок соціологічного аналізу щодо поглибленого розуміння змісту тенденцій розвитку сучасної соціологічної теорії, які визначаються посиленням уваги соціологів до дослідження урбанізаційних новітніх соціальних змін в контексті історико-соціологічного огляду генези та розвитку соціологічних теорій міст з позицій представників різних парадигмальних орієнтацій.

Знання та професійні вміння після завершення вивчення даної дисципліни сприятимуть аналітичному осмисленню функціонування міста, в тому числі що стосується його внутрішньої структури: взаємопов'язаності з суміжними процесами (індустріалізація та глобалізація) та складових частин (соціальна інфраструктура).

4. Завдання (навчальні цілі):

- 1) розвиток наукових уявлень про витoki, базові положення, понятійно-категоріальний апарат та основні пізнавальні суперечності класичних та сучасних соціологічних теорій міст та урбанізації;
- 2) освоєння способів та методів соціологічного дослідження міста як соціально-просторової спільності;
- 3) опанування соціологічних поглядів щодо специфіки проявів урбанізаційних процесів в різних соціальних просторах, пояснення причин їх пришвидшеного поширення в межах капіталістичного та сучасного типів суспільств, а також перспектив подальшого розвитку.

Це спрямовано на формування компетентностей:

- Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій (СК02)
- Здатність аналізувати зміст і спрямованість соціальних процесів урбанізації та глобалізації та використовувати методи аналізу, порівняння й оцінки методологічної спроможності різних концепцій урбанізації та глобалізації (СК15)

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Причини включення міста до предметної сфери соціології та подальший розвиток даного вектору досліджень в класичних соціологічних теоріях.	Лекція, заняття, робота	Тест, контрольна робота, практичні завдання	15
1.2	Основи та принципи соціологічних теорій міст та урбанізації в різних парадигмальних перспективах.	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Тест, контрольна робота, практичні завдання	20
1.3	Типології, ознаки, закономірності розвитку, внутрішню структуру міст, а також базовий понятійно-категоріальний апарат соціології міста та урбанізації.	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Тест, практичні завдання, аналітичне підсумкове завдання	25
2.1	Застосовувати методи збору соціологічної інформації в процесі дослідження	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	практичне завдання,	20

	феноменів, соціальних груп, процесів міського середовища	робота	аналітичне підсумкове завдання	
2.2	Використовувати методи аналізу, порівняння та оцінки змісту актуальних дискусій в сучасній соціології щодо визначення ролі міст у суспільному житті.	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	практичні завдання, аналітичне підсумкове завдання	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)		1.1	1.2	1.3	2.1	2.2
Програмні результати навчання (назва)						
Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми (ПРН02)		+	+			
Визначати теоретико-методологічні та концептуальні засади дослідження окремих галузей соціологічного знання (ПРН13)			+	+		
Здійснювати опис й осмислення соціальної, демографічної й економічної статистики та застосовувати методи оцінки, регулювання й прогнозування процесів урбанізації та глобалізації (ПРН19)					+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Робота на практичних заняттях протягом семестру з тем 1-9, РН 1.1, РН 1.2 та РН 1.3 – 35 балів/20 балів
2. Кр 1 з теми 1-3, РН 1.1, РН 1.2– 15 балів/ 10 балів
3. Кр 2 з теми 4-6, РН 1.2, РН 1.3– 15 балів/ 10 балів
4. Аналітичне підсумкове завдання з теми 7-9, РН 1.3, РН 2.1 та РН 2.2– 35 балів/20 балів

- підсумкове оцінювання: залік

7.2 Організація оцінювання:

1. Робота на практичних заняттях протягом семестру з тем 1-9, РН 1.1, РН 1.2 та РН 1.3
2. Кр 1 з тем 1-3, РН 1.1, РН 1.2
3. Кр 2 з тем 4-6, РН 1.2, РН 1.3
4. Аналітичне підсумкове завдання з тем 7-9, РН 1.3, РН 2.1 та РН 2.2

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	С/Р
1. Генеза становлення уявлень про урбанізаційні процеси та місто як соціальний феномен у соціології.				
1.	Місто та урбанізація крізь призму досліджень виробничо-економічного підходу класиків соціологічної думки	2	2	-
2.	Соціокультурна парадигма вивчення міста в соціології	6	4	8
3.	Урбаністичні та антиурбаністичні ідеї в українській соціологічній думці XIX- першої половини XX століття	4	2	8
Контрольна робота* 1			2	
2. Актуальні аспекти дослідження структури міського середовища в сучасних соціологічних теоріях				
4.	Соціальна група як елемент соціальної структури суспільства	4	4	8
5.	Суб'єкти міського простору. їх ролі та функції	2	2	8
6.	Феноменологічна концепція урбаністики	2	2	6
Контрольна робота* 2			2	
3. Соціологічні дослідження динаміки соціальних груп				
7.	Динамічні процеси міського життя	4	2	8
8.	Соціологічний підхід до конструювання та проектування міст	2	2	8
9.	Образ міста в сучасному українському соціологічному дискурсі	2	2	10
Аналітичне підсумкове завдання* 3			2	-
Всього:		28	28	64

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 28 год.

Практичні заняття - 28 год.

Самостійна робота - 64 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

- Вступ до соціології міста. Introduction to urban sociology / Онлайн курс [Електронний ресурс] / Центр міської історії – Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/playlist?list=PLlw6S66aw0awD8Mhw7iBT3Wp-K5_qrCgB
- Малес Л. В. Декомунізація столиці: зміни в урбанізації (методи, перші результати) / Л. В. Малес // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2016. - Вип. 36. - С. 62-67.
- Малиш Л. Престиж професій міського та сільського населення різних країн / Ліна Малиш // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2019. – с.139-145.
- Мороз С.О. До проблеми соціологічного осмислення перешкод трансформацій простору міста Києва крізь призму концепції Яна Гейла // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки, 2018 - Том 3. (38-39) Соціологічні науки. - с. 46-53.

- Мороз С.О. Методичні та концептуальні аспекти викладання дисципліни «Соціологічні теорії міста та урбанізації» // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2018. - №2 (37). – с.48-54.
- Соціологія міста: навчальний посібник / [Л. В. Малес, В. В. Серела, М. О. Соболевська, Ю. Г. Сорока та ін.]; за заг. ред. О. К. Міхасюк. – Донецьк: вид-во «Пошлідж», 2010. – с.13-35, с.47-53, с.93-126, с.149-163, с.261-286.
- Урбаністика: сучасне місто. Онлайн курс на платформі Prometheus [Електронний ресурс] / Міжнародний фонд «Відродження». – Режим доступу до ресурсу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/URBAN101/2015_T1/course/
- Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : монографія/ за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. – Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. – с.181-261.
- Blair A. Ruble The Muse of Urban Delirium: The Arts and Social Change in Transformational Cities / Blair A. Ruble // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2018. с.136-151.
- R. Park. The City as a Social Laboratory// In: Robert E. Park On Social Control and Collective Behavior/ Selected Papers, Ed. and with introduction by Ralph H. Turner. - Chicago a. London: Phoenix Books, The University of Chicago Press, 1967. - pp. 3-18

Додаткова:

- Вибрані питання європейської історії // Місто й урбанізація / Онлайн курс на платформі Prometheus [Електронний ресурс]. Український католицький університет. – Режим доступу до ресурсу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/UCU/History001/2016_T1/about
- Денисюк А. І. Вивчення міського простору: історичний огляд та перспективи аналізу // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010, №889. - с. 138-141
- Козлова І. В. Право на місто в сучасних українських реаліях: актори та шляхи реалізації (на прикладі м. Львова) / І. В. Козлова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2016. - Вип. 37. - С. 72-78.
- Куліш П. Листи з хутора // Куліш П. Твори: У 2 т. – К.: Дніпро, 1989. – Т. 2. – С. 244-280.
- Лінцова Н. Ю. Диференціація сільських стилів життя в умовах соціальних трансформацій / Н. Ю. Лінцова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2016. - Вип. 36. - С. 68-74.
- Міхно Н. К. Семантика "радянського/пострадянського/українського" в просторі сучасного українського міста: досвід ментального картографування / Н. К. Міхно // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2017. - Вип. 39. - С. 188-193.
- Мальська М. Туризм у містах / Марта Мальська, Оксана Гаталяк. – К., Центр навчальної літератури, 2019. – 224 с., с. 26-40.
- Мороз Є.О. Можливості втілення моделі «міста для людей» Яна Гейла у процесі проектування соціального простору міст України // Матеріали XVI Міжнар наук.-практ. конф. «Проблеми розвитку соціологічної теорії: Спільноти: суспільна уява і практики конструювання», 18-19 квітня 2019 р., (м.Київ) / Наукове видання /Київський національний університет імені Тараса Шевченка [під ред. к.ф-м.н. Горбачика А.П. та ін.]. – К.: Логос, 2019. -240 с. – с.35-38.
- Мороз Є.О. Образ міста в історичній та теоретико-методологічній перспективі суспільствознавства ХХІ століття / Є.О.Мороз, С.В.Павлишин // Електронне видання: XLVI Науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету (2018) [Вінницький національний технічний університет, 21.03.2018 – 25.03.2018]. - Режим доступу до ресурсу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/5240>
- Мусієздов О. «Місто у свідомості його жителів»: робота Ф. Знанецького в контексті розробки соціологічної концепції міської ідентичності / Олександр Мусієздов // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2016. - Випуск 36. - 36-41.

11. Рот Й. Міста і люди / Йозеф Рот. – Видавництво 21. Київ, 2019. – 256 с. – с.168-248.
12. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними / Річард Флорида. – К., Наш Формат, 2019. – 320 с. – с. 79-120.
13. Burova O. Gentrification, urbanization, suburbanization: a comparative analysis of the concepts / Olha Burova // Соціальні виміри суспільства. – 2018. Вип. 10 (21). – С. 370–377.